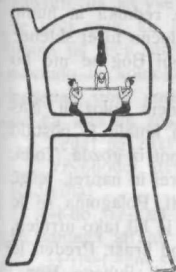

JANKO LEBAN:

Mladi begunec.

Radivoj je bil uboga sirota v dvanajstem letu svoje starosti. Umrla sta mu bila oče in mati, in izročeni so ga bili v izrejo zidarju Strogoviču. Ta je popolnoma opravičeval svoje ime, zakaj bil je jako strog in oduren mož. Radivoj mu je pomagal pri delu. Pri našal mu je kamenje, razno orodje in sploh, kar je potreboval njegov mojster. Deček je moral pri mojstru Strogoviču trdo delati, a za fantovo vzgojo je mojster skrbel toliko kakor nič! Žalibog je imel mož slabo navado, da je časih pregloboko pogledal v kozarec. Če je zvečer prihajal vinjen domov, potem je ubogemu Radivoju huda predla. Za vsako malenkost je pretepaval nesrečnega otroka tako, da

je bil ves črn in je ubožček prejokal mnogo noč . . .

Nekega dne se Radivoj navsezgodaj prebudi, ko se je komaj delal dan. Tedaj se spomni, da je sinoči pozabil kladivo na zidališču. »Ah,« vzdihne deček, »kako se mi bo pač godilo, če to zapazi mojster! Pretepe me do krvavega!«

Dečka se je lotil velik strah, ki mu ni dal več zaspati. Sicer bi bil lahko premislil, da to še ni tako veliko zlo, če je pozabil kladivo. Pogrešek, izvirajoč iz male pozabljivosti, bi bil že lahko kako popravil. Toda fantu je strah vzel vso razsodnost. Že prej je večkrat nameraval ubežati, ker je imel pod Strogovičevo streho res hude čase. Toda vselej si je mislil: kaj pa, če me mojster zopet ujame, kakor ujame ptičar iz kletke odletelega ptiča? Še huje bi pela palica! — Zdaj pa Radivoj niti tega pomisleka ni uvaževal. Bil je ves iz sebe, in beg je bil — sklenjen! V postelji ni mogel kar nič več strpeti. Odmoli torej kratko jutranjo molitvico, potem potihoma vstane, da bi ga nihče ne slišal, se napravi in neopažen pobegne! Kolikor so ga nesle noge, je tekal preko travnikov, polja in njiv . . .

Kako srečnega se je čutil, ko ni videl več hiše svojega mučitelja! Seveda je prišel kmalu tudi v kraje, ki jih ni še nikoli videl. Večkrat ni vedel, kam bi se obrnil. Obstal je in premišljal, kaj naj stori. A v

tem so se nakupičili na nebu črni oblaki, in zablesnel je hud vihar. Moral si je Radivoj pritiskati klobuk na glavo, da mu ga ni vzela sapa. Ljuto se je vihar zaganjal vanj, da se je le iztežka držal pokonci. Kmalu nato se je pa začelo bliskati in grmeti, in ulila se je velika ploha. Mali begunec se je ves zbeگان oziral po kaki hiši, kjer bi lahko vedril. Pa nikjer ni mogel zapaziti kake kože. Na srečo je kmalu prišel v velik gozd. Tam se je hotel v goščavi nekoliko ubraniti dežju. Seveda veliko mu to ni pomagalo. Dež je lil nanj izmed vej tako silno, da je bil Radivoj kmalu podoben obliti kokoši. Ubožec! Moker je bil do kože in mraz ga je spreletaval. Že se je jel kesati, da je pobegnil. »Pa bi bil rajši ostal doma!« je bridko vzdihnil. »Kaj naj naredim? Ali naj se vrnem domov?« Tedaj se spomni svojega jezavega rednika in hudih udarcev, ki jih gotovo dobi, če se prikaže domov. Odločno torej sklene: »Naj se mi godi karkoli hoče, jaz ostanem tu. Ljubi Bog se me bo usmilil, rednik pa nikoli!«

Radivoj je ostal še nekaj časa v svojem obupnem položaju. Naposled je nevihta ponehala, vreme se je zvedrilo, in kmalu je postalo vse mirno in tiho. Poizkušal je sedaj dobiti cesto ali pot iz gozda. Toda, tako išoč, je zašel še bolj. Tekal je po cele ure naprej in naprej, tešeč si lakoto z borovnicami, ki jih je bilo v gozdu dosti. Polagoma se je zvečerilo, a še ni bilo nobene hiše na vidiku. Radivoj je bil tako utrujen, da ni mogel dalje. Nedaleč od gozdne poti je legel pod hrast. Preden je pa zaspal, je pobožno sklenil roke ter miło zaprosil ljubega Boga, naj mu pošlje angela ali dobrega človeka, ki bo poskrbel zanj. Od utrujenosti je kmalu mirno zaspal.

Ko se je zjutraj prebudil, je solnce že sijalo skozi gosto drevesno vejevje. Okolo in okolo je plalo v prirodi veselo življenje. Ptičice so skakljale po drevesih ter živahno žvrgolele. Radivoju se je miline tajalo srce. »Ah, kako zvesto skrbi dobri nebeški Oče za male pevke! Čuva jih v gozdnem prenočišču! Gotovo tudi mene ni pozabil; roka Njegova me bo milostno vodila!« Tako je Radivoj mislil sam pri sebi. Tedaj je pa začul glasove. Zaskrbelo ga je . . . »Kaj pa,« si je mislil, »če me morda iščejo? Kaj pa, če je to morda oče Strogovič?« —

Deček je kmalu zapazil skozi veje gručo ljudi. Bila je to pisana družba otrok in odraslih ljudi, moških in ženskih. Peli so, kričali in hrumeli. Prišli so do hrasta, ki je pod njim počival naš mali begunec. Radivoj se je neopažen umaknil nekaj stopinj nazaj v gozd, da bi lahko skrivši opazoval te ljudi. Ti so skakali kakor kozlički, uganjali razne norčije, da se je moral Radivoj v svojem skrivališču resno premagovati, da se ni glasno zasmel. Posebno neki mladenič, ki so ga nazivali Pavliho, je tekal kakor opica okrog. Prekopiceval se je, se postavljal na roke ter uganjal različne burke.

Kmalu se pa skritemu Radivoju odgrne slika, ki ga je nad vse zanimala. Tujci — bili so to glumači, vrvohodci — posedejo v travo pod

hrast. Ženske v travi pogrnejo rute, položijo nanje kruha in mesa, in kmalu vsi skupaj sedejo k veseli južini. Tedaj pa vstane mož ter pokliče nekega dečka iz družbe. Obesi mu na razprto roko veliko utež, da se ubogi otrok napora zviije. Za nekoliko časa obesi mož še večje uteži dečku na roko. Ta vzdihne ter hoče zajokati. Toda — *pa!* Zazveni mu zaušnica, da ugleda deček devet solnc ter zleti daleč v travo. Tedaj pa mož pokliče drugega dečka. Ta mora kolobariti z rokami in nogami, da se zdi, kakor bi se takljalo pravo kolo po zemlji. Kmalu pa začne deček, izmučen, tarnati in vzdihovati, da bi se kamenu smilil. Zaman zagotavlja, da ne more več. Njegov zapovednik in vaditelj pa robanti, da se vse kadi. Tudi druga družba zmerja dečka. Radivoju pa se krči srce, ko je priča vsega tega. »Uboga otroka!« si misli, potihoma pa reče sam sebi: »Ne, Bog mi ni poslal teh ljudi, ki tako grdo ravnajo in kolnejo! Saj so še hujši od mojstra Strogovtča!« Ob teh besedah stopi potihoma in sklonjen v dve gubi še globokeje v gozd, da ga kdo ne zasledi . . .

Tedaj pa zazveni otroški glas: »Glejte, glejte: zajec, zajec!«

Vrvohodci stečejo pogledat, a namesto zajca najdejo skritega — Radivoja! . . .

»Kdo si?« ga povpraša mož, ki je prej mučil oba dečka. Radivoj se samega strahu strese kakor šiba na vodi.

»Prišel sem semkaj jagod brat,« zajeclja potihoma.

»Ubegel pob si!« mu odgovore. »Čakaj, povedemo te zopet k staršem!«

Radivoj hoče ubežati; pa v tem hipu ga vrvohodec zgrabi za vrat. Pritira ga k drugim možem ter smeje se pravi: »Tu sem ujel dvo-novega zajca! Tega potepuha vzamemo s sabo!« Tedaj se približajo tudi žene. Te so bile boljše od moških. Božkale so Radivoja, mu prijazno govorile ter dejale, naj se ne boji, marveč naj mirno gre z njimi. Ena žena gre pa takoj po lepo, modro suktnjo ter jo obleče dečku namesto prejšnje stare in umazane.

»No, kako ti kaj ugaja nova suktnja?« povpraša dečka.

Radivoj ne more odgovoriti niti besede.

»Dajmo mu vendar kaj jesti,« zakličejo druge žene, »fantič je naj-brže lačen!«

Kmalu mu donesejo mesa in kruha. Toda našemu beguncu ne diši nobena jed. Vendar začne nekaj zaupneje in srčneje govoriti z ljudmi.

»Lep deček,« si šepetajo glumači med sabo. »Zares, tega zajčka ne pustimo tako izlahka iz pasti!«

Družba se nato pripravi na odhod, in Radivoj se je delal dobro razpoloženega, kolikor je mogel. Skakal in pel je veselo med glumači. Po večurnem potovanju si je Radivoj pridobil že popolno naklonjenost vse družbe. Zatorej so mislili, da mu lahko dovolijo vso prostost. Večkrat je Radivoj šel v grmovje, si iskal jagod in jih prinašal tudi

glumaškim otrokom. Ob neki priliki se zopet oddalji od družbe. Tedaj pa ugleda visoko mogočno drevo, in srečna misel mu šine v glavo. Znal je dobro plezati in, kakor bi trenil, je bil na drevesu. Brzo pleza kakor veverica od veje do veje, čim višje more. Ker je bilo drevo do vrha gosto poraslo z vejami in z listjem, se Radivoj lahko skrrije, tako da bi ga bilo težko iztakniti. Ni dolgo trajalo, ko začnejo glumači klicati Radivoja. Prišli so celo v njegovo bližino, zmerjali, kleli in pretili. Deček pa se je na drevesu neopažen tresel, kakor se trese preganjana zverjad na lovišču. Toda niso ga našli in naposled so odšli.

Pol ure je deček še sedel na drevesu. Potem previdno stopi z njega, tisočkrat zahvali Boga za rešitev iz rok teh ljudi ter se napoti globokeje v gozd.

Tedaj se pa pojavi v njem huda žeja. Željno išče kakega studenca ali potoka. Ni dolgo trajalo, ko res pride do potoka. Napije se ter sklene, da potuje ob potoku dalje, naj dospe že kamorkoli. Nadejal se je, da tako vendar pride do človeških stanovanj.

In ni se motil! Potovaje še nekoliko časa ob potoku, dospe do gozdnega obronka. Potok je tu glasneje žuborel. Tekel je po brdu nizdol

Radivojeva domačija

v dolino in v malo vas. Mali begunec jo ureže čez lepo, gozdnato seno-
nožet. Kmalu nato dospe k mali hiši, pred mlin. V njem so veselo
klopotala mlinska kolesa. Večerno solnce se je nekako smehljaje oziralo
skozi vejevje dreves na hišico. Velika, mogočna lipa je stala pred njo,
za njo pa so štrlele mogočne skale, kakor da bi čuvale nad tem po-
sestvom.

Radivoj se zmuzne k hiši. Zdajci sliši petje. Poslušaj . . . Stara
mamica je pela večerno pesem. Deček se spomni pregovora, ki pravi:

Rad ostani, kjer pojo,
tjakaj zlih ljudi ne bo!

Poln zaupanja stopi v hišo, pozdravi staro ženico ter začudeni ma-
mici razloži svojo usodo.

»Ubožec, ubožec!« izpregovori ženica sočutno. Če si zadovoljen s
preprosto hrano, lahko ostaneš pri meni.«

»O, hvala, hvala!« zakliče ves vesel. »Hočem tudi pridno delati,
da vam kaj prislužim!«

»No, prav!« odgovori žena. »Veš, jaz imam pridnega sina, ki po-
šteno zame skrbi. Zdaj je pa zunaj na polju, ki se nahaja za mlinom.
Nima svojih otrok — žena in sin sta mu umrla — a vendar jako ljubi
tudi druge otroke. Vem, da ne bo imel nič proti temu, da ostaneš
vedno pri nas!«

Stara ženica prinese na to Radivoju večerjo. Prav dobro mu je
teknila. V tem pa pride ženin sin domov, in Radivoj mu je moral pra-
viti vse od kraja, kako se mu je godilo. Ko je končal s svojo povestjo,
mu ganjeni mož pogleda globoko v oči, mu potrka z roko po ramenu,
veleč, naj v božjem imenu ostane tukaj. Kosec kruha se še zmerom
dobi tudi zanj . . .

In Radivoj je res tu dobil svojo drugo domačijo. Če je po pridnem
delu v mlinu in na polju zvečer legal spat, tedaj se je vselej domislil,
kako dobro mu je sedaj pri mlinarjevih. In tedaj je poln hvaležnosti k
molitvi sklepal roke ter iz dna duše zahvalil nebeškega Očeta, ki ga
je privedel do teh dobrih ljudi.

Ako me pa zdaj dragi čitatelj, vprašaš, kako se je nadalje godilo
mlademu beguncu, ti rad povem, kar sem zvedel: Radivoj je postal
priden in dober človek. V šoli svoje nove domačije se je naučil še
marsikaj, česar treba za življenje. S tem je nadomestil vse, kar je bil
zamudil v prejšnjih neveselih razmerah pri mojstru Strogoviču. Danes
pa je Radivoj kot dozorel mož gospodar male hiše in mlina. Dobro se
mu godi. Stara mamica in njen sin sta namreč že oba umrla, zapustivši
svoje imetje hvaležnemu Radivoju. Če ga kdo obišče, tedaj mu pod
senčnato lipo pred hišo rad pove, kaj je nekoč vse doživel kot —
mlad begunec! . . .